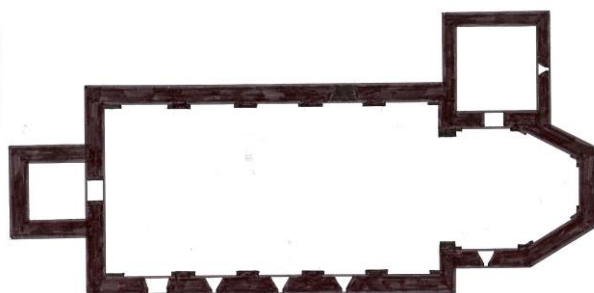

MÚLTIDÉZŐ

X I . É V F O L Y A M , 2 0 2 2 . V . S Z Á M

Hét év múlva 2029-ben lesz hétszáz éves a lipárti Keresztelő Szent János templom. Az ó-kastély után mostani számunkban ezúttal ennek a múltját kutatjuk. Korábbi évfolyamok számaiban több alkalommal (2011/2,3,4, 2012/9, 2013/3,6,7, 2014/4,12, 2015/1,4,9, 2016/2,12, 2021/3, 2022/1) jártuk körül mostani témánkat. 1243-ban a Ják nemzetség birtokai közt említik meg először Lipártot (*Lyparth*). 1271-ben Lyebharth-ként, 1276-ban Liephart-ként említik a falut. A falunév *A földrajzi nevek etimológiai szótára* szerint német eredetű személynévből (*Liehardt*) ered. Jelentése szó szerinti fordításban kedves, szíves - kemény, szilárd. Ellentétes jelzők szóösszetétele, talán kemény szeretetként, a lágyszívűség ellentétéként értelmezhető. Azt tudjuk, hogy a Ják nemzetség tagjai részt vettek a II. András király vezette ötödik kereszties hadjáratban, ahol az egyesített európai seregben lehettek német lovagok is, talán egy ilyennek a nevét őrzi a falu neve, vagy talán egyfajta lovagi eszmény nevét. A Gyöngyös pataktól 20 méterre épült, a kezdetektől Keresztelő Szent János titulusa, így az a Jeruzsálemet visszahódítani szándékozó kereszties hadjáratához köthető, talán oltárereklyéjét is akkor hozták, a kereszties hadak látták a szent folyót, a Jordánt is, amiben János megkeresztelte Jézust is.

1. kép - A Ják nemzetség címere; 2. kép - A 2000-es felújításkor előkerült feliratos római kori oltárkő töredék; 3. kép - A templom középkori alaprajza, valószínű, hogy a szentély keleti falán is volt ablaknyílás, azonban a barokk átépítéskor ablakot vágtak a helyére

1329-ben név szerint említik meg a lipárti templom papját, Miklóst, akinek a szomszédos Horrón is voltak birtokai. Ezek szerint az Árpád kor végén, vagy Anjou kor elején épülhetett a templom, az építéséről fennmaradt legendával már többször foglalkoztunk, itt most csak az eddig soha fel nem tett kérdést fogalmazzuk meg, miért nem a Papkertben építették fel a templomot, amikor ott volt helyben a rengeteg római kori építőanyag? Talán még romos épületek is álltak akkor. Miért döntött úgy a Ják nemzetség és az akkori falu, hogy a lipárti temetőbe építik fel a templomot, a nem messzi Cicellei templomhoz hasonlóan?

4. kép - A diadalív bal oldalában római épületkő; 5-6. kép - Római kori épületkövek az északi oldal falában és pillérjeiben

Tana temetője a falutól Keletre van, Lipárté a falutól Nyugatra, Mileké pedig ismét a falutól Keletre volt. Mit jelenthetnek ezek a tájolási különbségek? Lipárton a múlt századik fennmaradt a temető környékének népi neve: Bárnevóna (*Vas megye földrajzi nevei*), ami a halál elkerülhetetlenségét fejezi ki, ez is középkori eredetre utal. A Vögykert kifejezés újabb keletű, a káptalan későbbi kertészetére utal.

7. kép - Római kövek a szentélyben; 8. kép - A régi járósínt a mai alatt a szentélyben; 9. kép - Befalazott pasztofórium a szentély déli falán

A templom falazása belső pillérekkel tagolt, ami várfalépítkezési megoldás, mintha nem is templomot, hanem várat akartak volna építeni. A temető és a templom kisebb magaslapon helyezkedik el, a Gyöngyös patak egy mellékága régen Nyugatról is megkerülte ezt a kiemelkedést, természetes vízvédelmet biztosított annak. A templomot hajdan cinteremfal vette körül, amit a múlt század közepén bontottak el. Mivel ez meghatározta a temető nagyságát, arra is van adat, hogy kőből faragott osszáríum is volt a temetőben, a korábbi sírok csontmaradványait ebbe gyűjtötték össze. A templom szentélye körülbelül akkora, mint a száz évvel korábban épült Csemeszokpácsi templom, a lipárti templom hajójába pedig legalább ötször befér ez a szomszédos Árpádkori templom.

10. kép - Falpillér és falrészlet a szentély déli falán másodlagosan felhasznált római kori épületkövekkel; 11. kép - A régi járósínt a szentély és a sekrestyeajtó alatt; 12. kép - A barokk kőpenyfal alatt a középkori fal a hajó északi oldalán

A következő megválaszolatlan kérdés tehát az, hogy száz év alatt mi változott akkorát, hogy ennyivel nagyobb templom épült Lipárton? Szinte egy akkori városi templom méreteivel vetekszik a templomunk. A helyben lévő, szinte korlátlan mennyiségű építőanyag (a Papkerti római kori villa, esetleg katonai tábor, vagy templom), vagy a Ják nemzetség anyagi helyzete determinálta mindezt?

13. kép - Tektonikus repedés a szentély déli falában; 14. kép - A toronyban a középkori falrész; 15. kép - Az ablaktörődék a déli falon

A 2000-es felújításkor egy keskeny lőrészzerű mérműves ablaktöredék került elő a nyugati falon, illetve az északi falon egy befalazott halottkivívó kapu. (Az utóbbit sajnos nem tárták fel és nem mutatták be.) A felújításkor az is nyilvánvalóvá vált, hogy a templom mai alaprajza megegyezik az építési alaprajzzal, a középkori falak legtöbbszörre a párkányig ma is állnak, csupán a torony esetében nem igaz ez, ott ugyanis a barokk átépítés során, az előtte már romos állapotú tornyot majdnem az alapig visszabontották. 1333-ban magát a Lipárd-i templomot említik meg egy okiratban, 1367-ben Liphart-ként említik a falut.

16-17. kép – A régi oltárkő a barokk kórus kövezetében; 18. kép – Befalazott déli ablak a toronyban

1383. szeptember 29-én, a Ják nemzetségből származó Niczky János fia, Ferenc alapítványi adományként „örök időkre” a vasvári társaskáptalannak adományozta Lipárt falut és a Keresztelő Szent János „kőtemplomát”. 1395. március 15-én, Niczky Miklós fia, János is lipárti birtokrészt „örökös misealapítványként” a káptalannak adományozta. Ezért a kommunizmusig (amikor államosították a földbirtokokat), a káptalan rendszeresen misét mondott a Niczky család elhalt tagjaiért.

19-21. kép – A tetőtérben a középkori falpillérek az északi falon, jól látható az egykori famennyezet szintje. Még ebben a magasságban is rengeteg római épületkő található a falban

22-23. kép – Római épületkő a padlástér északi falában; 24. kép – A diadalív feletti fal a padlástér északi oldalán

1410-ben egy oklevél megemlíti Lipártot Bárdos szomszédságában. 1426-ban vette meg a káptalan a szomszédos Koltát, és így Kenézzel és Lipárttal együtt egy összefüggő birtoktest alakult ki ezen a környéken, amiből később Lipárt központtal egy önálló uradalmat tudott létrehozni. 1482-ben Mátyás király elé vitték a káptalan lipárti és mileki hatalmaskodásainak az ügyét, 1501-ben Sitkei Gergely vármegyei alispán vezetésével a káptalan vizsgálatot indított egy lipárti jobbágy panasza miatt. Egy 1549-ből fennmaradt dokumentum szerint a lipárti adóegység nagyobb volt (27), mint a szécsenyi (26), pedig ekkor Szécseny már az az enyingi Török család birtokolta (Császtot is, aminek 13,5 volt az adóegysége). Tehát, Lipárt a 16. század közepén még nagyobb falu volt Szécsenyénél, aminek ebben az időben még nem volt temploma. (A császi temető helyét ma a Császtbánya melletti Harangláb dűlőnév őrzi.)

25. kép - A diadalív feletti padlásrész déli oldala; 26-27. kép - Falpillérek a padlástér déli falán, az utolsó két falpillért később lefaragták, elől óriási középkori vakolt felület

28. kép - Az 1834-es felújításkor a bontásokba mestergerendát helyeztek és vaspántokkal rögzítették a beázások miatt megroggyant boltozatot, a barokk boltozat alacsonyabb volt a mostaninál; 29. kép - A padlástér déli falrésze; 30. kép - A padlástér északi falrésze

31. kép - Egy római kori épületekő a templom körül elbontott cinteremfalból; 32. kép - Az elbontott cinteremfal kapupilléreinek alapja egy római sírkőtalapzat; 33. kép - A vasvári Társaskáptalan 14. századi pecsétje

34. kép - Avasvári Társaskáptalan 15. századi pecsétje; 35. kép - Az egykori Szűz Mária szárnyasoltár helye a templom szentélyében a mai oltár előtt; 36. kép - A 2000-es felújításkor a padlástérben talált szobortöredék a szárnyasoltárról

1587-ben a lipárti Keresztelő Szent János templomnak „oltárigazgatója” volt, tehát olyan személy, aki gondozta az oltárt, oltárokat. Kilenc évvel vagyunk túl a káptalan Szombathelyre való átköltözésén, ami után csak Kenéz és Lipárt maradt meg a birtokában, a többi területe török kézre került.

37. kép – A káptalan 15. századi pecsétje; 38-40. kép – A lipárti templom Szép Máriája, cseh páthuzamai ismertek

A lipárti templom ékessége a gótikus Mária szobor, ami egy szárnyasoltár része volt. Kézenfekvő az a feltételezés, hogy az átköltözéskor a vasvári Szűz Mária templom szárnyasoltárát a kenézinél nagyobb lipárti templomba menekítette át a káptalan. A szombathelyi vártemplomnak ugyanis volt már ebben az időben Mária szárnyasoltára, mivel Szűz Mária volt annak is a titulusa, oda tehát nem vitethette. A káptalan a későbbi időkben is kivételes gondosságot tanúsított a lipárti templom iránt.

1674 májusában előbb Lipárton, majd másnap Szécsenyben tartott kánoni vizitációt Tormássy Péter, a káptalan prépostja. A lipárti templomnak be voltak falazva az ablakai, a tornya romos volt (a török idők utáni helyzet). 1587-hez képest a plébánia Lipárról átköltözött Szécsenybe, ahol az evangélikusoktól elvették a templomot, amit 1642-ben evangélista Szent János tiszteletére Telekesi Török János és felesége, Gersei Pethő Margit építtetett. 1698 októberében, Kazó István, a káptalan prépostja tartott vizitációt a faluban. Ebből a vizitációból tudhatunk meg legtöbbet a templom Szűz Mária szárnyasoltáráról, ami romos állapotban akkor még állt, „*belül faszobrokkal, részben díszítve, részben különböző színekre festve, a Boldogságos Szűz Mária alakjával, amint balkarján, kisded szülöttjét tartja.*” A kis Jézus arany madarat, feltehetően tengelicét (Raffaello: Tengelicés Madonna) tart a kezében. A templom festett kazettás mennyezettel rendelkezett, a kenézi templom filiája volt.

41. kép – Rekonstrukciós rajz a középkori templomról, a hajó tetőzete még ennél is meredekebb és magasabb lehetett, a szentélynél nem voltak támpillérek; 42-43. kép – A káptalan hajdani faiskolája telkén talált Mátyás király ezüstgaras

Egy 1713-as összeírás szerint Lipárt részé volt már ekkor Milek, ami annyit jelent, hogy már ők is a lipárti temetőbe temetkeztek. 1717-ben lipárti jobbágyok ismét panaszos levelet írtak a káptalanhoz. 1720-ban Lipárd-ként és Lipárth-ként is említik a falut. „*Vásáros helye Szombathely, Kőszeg és Rohonc*”, földjei jobbák voltak, mint a Szécsenyé, „*kocsmáltatási joggal*” rendelkezett.

1730-ban Bél Mátyás a következőket írta Lipárról: „*a Vasvári Egyház Vicekáplánjának birtoka*”. 1741-ben lipárti jobbágyok levelet írtak a káptalannak, kérték, hogy fogadja el a vármegye a korábbi döntését, miszerint a „*víz közti réteket*” használhassák. Ez a terület Kenéz határában van, amit a lipárti jobbágyok a múlt század első feléig használtak. Fennmaradt egy történet, hogy amikor a lipárti legtekintélyesebb gazda el kezdte kalapálni a kaszáját, akkor ez azt jelentette, hogy másnap mindenki megy kaszálni erre a rétre, és a többi gazda rögtön elővette a kaszáját.

1753 és 1754-ben barokk stílusban átépítették a templomot. Jákfai Horváth István (a neve alapján köze lehetett a Ják nemzetséghez) apátplébános, a káptalan örkanonokja Sturm Kőműves János és/vagy Fülöp Kőműves János, szombathelyi építőmestereket bízta meg a munkával, részint a maga bőkezűségéből, részint a templom pénzéből. A korábbi famennyezet helyére téglalobozatot emeltek a templomhajó fölé. Ekkor bontották el a régi szárnyoltárt is, és új, barokk oltárt, és egy szószéket készítettek. Az oltár szobrai stíluskritikai alapon, Rast (*Roszt*) József, szombathelyi faszobrásznak tulajdoníthatjuk. Az asztalos Tielér János szombathelyi mester lehetett, akivel Rast József többször is közösen dolgozott. (Streussel Joachim asztalos is feltételezhető még, aki egyben orgonakészítő is volt.) Az eredetileg sötétszürke és rózsaszín márványmintás oltár a vasvári Domonkos templom Mária oltárával, a baltavári templom oltárával, a balogunyomi Mindenszentek templom oltárával, a kőszegi várban lévő oltárral, valamint a velemi Szent Vid templom oltárával mutat rokonságot, a vasvári oltár 1760 körül készült. Mivel Jákfai Horváth István éneklőkanonok is volt korábban, biztosra vehető, hogy az ekkor kialakított kórusra orgonát is készítetett. (Ebben az időben Hierenschrot János Miklós orgonaépítő működött még Szombathelyen.) Jákfai Horváth István a templomot ekkor biztosan ki is festette, sajnos ma ebből nem látható semmi.

44. kép - Jákfai Horváth István címere a kórusmellvédjén; 45. kép - Barokk oltár 19. századi átfestéssel; 46. kép - Barokk miseruha; 47. kép - Az ellopott Szent Mihály szobor mérlegében lévő, utolsó ítéletkor megmérettetett emberi lélek tenyérnyi kis szobra

Az elbontott középkori Mária oltár központi szobrát lehet, hogy az új oltárba is beépítették, a barokk oltárfülke méreteit mintha ahhoz igazították volna. (A csillagos ég festés is Máriához illik.) Az oltár szinte elérte a mennyezetet, legfelül a Szentlélek, galamb képében felhős sugárkoszorú közt, 8 kis angyalfejjel. Balra tőle Gábiel, jobbra tőle Mihály arkangyal, az utóbbi a káptalan jelképe. Az oltárfülke bal oldalán, Szent Borbála, (vagy Ecclesia) kelyhet tartó szobra, jobb oldalán Veronai Szent Péter vértanú szobra kapott helyet. A templom nyugati kapuja fölött a faragott kópárkány felirata rögzíti a templom átépítésének időpontját: M.D.C.C.L.III. A torony sarkainak lekerekített kiképzése megegyezik az ugyanebben az időben Szécsenyben épült Festetics sörházéval, ami felveti annak a lehetőségét is, hogy ugyanaz a tervező, vagy építő mester (Hofstadter Kristóf) dolgozott mindkét épületen. (Festetics Pál öccsének, Festetics Károlynak ebben az időben Lipárton is voltak földjei.)

A templom átépítésekor került a templom birtokába egy bécsi ezüst kehely, gerezdes talpa vízszintesen tagolt, hátoldalán baluszter, felirata: *Exasdo D. Franc Pázmándi C.C.C. Eccl. Lipart aug. 1755.* (Ezt a barokk szobrokkal együtt a későbbi két betörés alkalmával ellopták). Egy aranyozott réz monstancia 1757-ből, ellipszis alakú talpán kagylódísz, a szentségtartó körül többszörös keret kagylódísszel, álékkövekkel, és Káldi György által fordított Szent Biblia 1732-ből.

48. kép - A barokk nyugati kapu; 49-50. kép - Lefaragott barokk stukkódíszítés a szentély pillérén, illetve megmaradt állapotban az oltár mögött; 51. kép - A barokk templom, rekonstrukció

1759. augusztus 26-án, szentelte újjá a templom báró Pfütschner Friedrich József győri segédpüspök. A konzekráció (újra-szentelés) így zajlott: A templom védőszentjének vigiliáján böjtöltek, éjszaka virrasztottak a templomba kirakott ereklyék előtt. Elmondták a 7 bűnbánati zsoltárt, majd a Mindenszentek litániáját. Vízszentelés után, kívülről háromszor megkerülték a templomot. A templomkaput pásztorbottal nyitották ki, majd keresztet rajzoltak rá a görög és a latin ábécé szerint. A Gergelyvíz megáldása után az oltár 4 sarkát, a

templom falait és a padlózatát kereszt alakban felszentelték. Majd az ereklyékkel megkerülték a templomot. A templom kapujában a segédpüspök prédikációt mondott és a templomajtót megkente krizmával. Ezután a főoltár sírüregébe helyezte az ereklyéket. Krizmával a sírüreget és annak fedlapját is megkente. A sírüreget ezután bevakolta, majd lepecsételte. Ezután tömjénfüstölővel körül füstölte az oltárt, majd az oltár négy sarkát krizmával és olajjal kente meg. Ezután a templom oldalát 12 helyen megkente /apostolkeresztek/, majd az oltár 4 sarkán tömjént égetett, és megkente az oltár elejét. Ezután mondta el az ünnepélyes miséjét. A templom megáldást mise közben végezte el, kívülről meghintette a falakat szenteltvízzel, majd visszatérve a templomba, elmondta a Mindenszentek litániáját, szenteltvízzel meghintette az oltárt és a falakat belülről. (A benedikálás falusi templomok esetében nagyon ritka. Ez is jelzi, hogy a lipárti templom, korábban nagyobb jelentőséggel bírt, mint manapság.)

A Szombathelyre átköltözött káptalannak egyre fontosabbá vált a közeli Lipárt, ahol új uradalmi központot alakított ki. A szombathelyi püspökség megalapítása után, barokk stílusú kiskastélyt épített az uradalmi központtá fejlesztett Lipárton, abban a számvevőjének lakást, díszes udvart alakított ki, kerttel és parkkal, gazdasági épületek (istállók, pajták csűrök, kovácsműhely, malom, vendégfogadó, tejház stb.) sokaságával.

1763-ban Festetics Pál tisztartója, Horváth József levelet írt a káptalannak, Lipárt és Szécseny közti legeltetési ügyben. Az 1767-73-as úrbéri táblák Lépártnak írták a falu nevét. 1768-ból fennmaradt egy kimutatás a szombathelyi ferencesek alamizsna gyűjtéséről. Szécsenyből, és Lipártból évente egyszer kértek gabonát, húst, vaját, baromfit és kétszer tojást.

52-55. kép – A káptalan vendégfogadójának (a későbbi Stóger vendéglő) telkén előkerült krajcárok

1780-ban Szily János püspök egyházlátogatást tett a faluban. A vizitáció szerint a szécsenyi plébánia filiája a bárdosi, a lipárti, a nagykajdi és a tanai egyházközség. 260-an voltak a hívők a faluban. „192 gyónni tudó, és 68 gyónni nem tudó”. A Szombathelyi Székeskáptalan 1780. évi statútuma, 33. §-a, a lipárti (mileki) malom jövedelmének, a káptalani tagokat illető, hatodrészt (évente 36 forintot) a mindenkor Székeskáptalan jegyzőjének biztosította. Adat van arról, hogy II. József előtt búcsújárások voltak a lipárti templomhoz. Egy múlt századi kiadvány (*Vas megyei barangolások*) is még tudott valamit „a lipárti temetőbe épített barokk stílusú kegyhelyről”.

Az 1784-87-es első osztrák katonai térkép Lippár-ként és Lippart-ként írta a falu nevét. A térkép szerint a több ágra szakadt Gyöngyös patak partján mindenütt lápos legelők voltak, csak jóval távolabb helyezkedtek el a megművelhető földek, ezért maradtak a Gyöngyös patak partján kaszálók egész a rendszerváltásig. 1787-ben Szécsenyben 478-an, Lipárton 231-en. A házak száma Szécsenyben 72, Lipárton 40 volt. A falu birtokosa a Szombathelyi Káptalan, területe 700 kat. hold. 1790-től megsokasodnak az adatok a káptalan lipárti uradalmával kapcsolatban, ekkor már biztosan kiépült az uradalmi központ a Főszögben, ami a nevét is erről kapta. 1799-ben Vályi András így írta le a falut: „Lipárt magyar falu Vas Vármegyében, földes ura a Szombathelyi Káptalani uraság, lakosai katolikusok, határa közép termékenyséű, réttyei, legelője meglehető.”

1802-ben tévesen állapították meg a lipárti fiókegyház tizedjárandságát a káptalan felé. 1804-ben népszéírást tartottak az országban, ma úgy mondjuk, népszámlálást. Lipparth-on 37 ház állt, abban 48 család élt. A lakosok száma 258, 1 polgár, 2 szolga, 34 paraszt és 33 zsellér. 1812-ben-Lipárton 35 ház állt, kettővel kevesebb, mint a nyolc évvel korábbi népszéíráskor. Az 1818-as sematizmus szerint Lipárton 264 katolikus élt. 1819-ben ismét népszámlálás volt Magyarországon, eszerint Lipárton 37 ház állt, 49 család lakott bennük. 256 személy, 1 tisztviselő, 5 polgár, 1 szolga, 34 paraszt, és 27 zsellér.

1820-ban a káptalan lipárti uradalma a következő területekből állt: Koltai erdő alja, Külábi Dülő, Tető, Szere, Bárdosi erdő vége, Rétköz, Kenézi mező, Lipárti Völgy Kert, Lipárt faluban 170 hold. (Ezekből 100 holdat szeretett volna megtartani a káptalan a II. Világháború utáni államosításkor, de a helyi földkiosztó bizottság ezt nem engedélyezte, így szakadt meg a káptalan és a falu több mint félezer éves kapcsolata. A káptalannak a lipárti uradalom volt a legfontosabb éléskamrája, ezért tartotta becsben mindvégig a lipárti templomot.)

1834-ben javítani kellett a templom tabernákulumát és orgonáját. 1835-ben Fátovich Mátyás, a káptalan éneklókanonokja végrendekezett, és „örök emlékezetül” 500 forintot a lipárti templom pénztárba rendelt. 1836-ban Fényes Elek a következőket írta a faluról: „250 katolikus és 1 evangélikus lakosa van, földesura a káptalan nagyprépostja”. 1837-ben, Horváth József szécsenyi plébános a templom boltozatát erősítette meg. Lakatosok, ácsok, kőművesek dolgoztak a templomon. (A beázások miatt elkorhadtak a tetőgerendák, és beázott a templom, és lehullott a vakolat, és repedések keletkeztek a falakon. A barokk boltozat fölé, minden pillér-pár között „mestergerendát” építettek be a falba, ezekhez kötötték a boltívet, megerősítő vaspántokat. A munkálatok elhúzódtak a következő év nyaráig.) 1838-ban újra zsindeleyezték a templomot, kívül-belül kimeszelték. 1839-ben a tornyon folytatódta a felújítási munkák, amit Müller Ferenc kőművesmester végzett el. Új ablak készült a toronyra és a toronykúp is meg lett javítva, a torony és a szentély keresztjét pedig bearanyozták.

1841-ben Bőle András püspök egyházlátogatást tartott a faluban. A templomról a látogatás jegyzőkönyve a következőket írja: *Ezen főkegyház táglából épült, az egyik fődélfája, faszindelye 1838-ban megújított és így jó karban van. Egyéb, hogy boltozatja és a szélfelőli fala többszöri kijávitás után is megrepesztett, mindegy 800 ember térfogatú. Ez 1759-ben augusztus 26-án felszenteltetett néhai Pfüstenfeld Friedrich József segéd győri püspök által Keresztelő Sz. János tiszteletére. Emlékünnepe a Káptalan költségén megtartatik. A főoltáron kívül két kis oldaloltár is van benn, egyik Sz. Anna, a másik a Bold. Szűz tiszteletére, de ezek szent ereklyét rejtő kövel nincsenek ellátva. Karzatfal táglából, orgona 6 változatu, szónokszek is van benne. A torony szinte fölig téglából épült, kúpja 1839-ben megújított a templom költségén, tetőjén kiszaggatott szép művü dupla kereszt. A toronyban van 2 harang, a kisebbik 152 kg, de beszentesükről mind ennek, mind a nagyobbiknak, melynek mértéke fenn tudatik mi sem bizonyos. A sekrestye felszélről szinte fala téglából az egyházhhoz ragasztva, faszindellyel fedve, szükséges almáriumokkal ellátva van. A temető az egyház körül bészentelve, és előleg bekerítve van. Az isteni szolgálat ezen egyházban feljebb kitetett. A szentelt ruhák és készületek jegyzéke: Az mutató füstölő, tömjéntartó kanállal együtt, a szentségsekreény előtt függőlámpa, szenteltvíztartó mind rézbül. A miséző kehely a tányérokkal ezüstbül, fagyertyatartók 12, különböző színü misemondó ruhák hozzávalókkal 5, fehér hosszú ruha 2, nyakkendők 6, általkötő 2, kehelytörülő 12, kehely alávaló 9, kehelyfödő színes 2, halottas 1, keszkenyők 5, kendők 9, egy üveg egy ezüst tányérral, misemondó könyv 2, egyik halottas, Szertartásos könyv 1, Evangéliumos 1, kerek paping 1, ujjas 1, zászló 5, de ronygyosak, oltárfeszület 1, csengő 2, szenteltvíztartó fahordócska 1, szegletes papsüveg, osztatartó, csengetős persöly.”*

56. kép - 19. századi Szent Anna festmény; 57. kép - 19. századi neoreneszánsz oltár tabernákulumának ajtaja; 58. kép -A Németh testvérek elvetett felújítási terve a múlt század első feléből

1849 őszén Köves Antal szécsenyi plébános új keményfa ajtókat készíttetett a templom a déli kapujára és a torony alá. Ebben az évben Lipárton 231-en éltek.1850-ben Köves Antal megjavította a templom körüli cinteremfalat és egy oltárképet „csináltatott” ráával együtt. A hagyomány szerint a Jézus megkeresztelése szoborcsoport Tischer (vagy Fischer) Ignác, gráci szobrász alkotása.

1851 márciusában, Ebergényi Viktor 54 forintot fizetett be földbérletért a lipárti templom pénztárába, ezekben az években ő bérelte a templomföldeket. (A 19. század végéig bérelték az Ebergényiek a templomföldeket.) Az év során Fényes Elek ezeket írta a faluról: „Lipárt magyar falu Vas vármegyében, 261 kath. lak. A falu urasága a Szombathelyi Káptalan. Utolsó posta Szombathely.” Ebben az évben a templom orgonáját és az ablakait is meg kellett javítani. (Halper János javította meg az orgonát.) 1854-ben Lipárton 296-an éltek. 1857-ben minden eddiginél alaposabb és mindenre kiterjedő népszámlálás volt Magyarországon. Lipárton 47 ház állt, 10 házzal több az előző népszámláláshoz képest, 351-en laktak bennük, 1 hivatalnok, 35 mezőgazdasági-, 4 ipari munkás, 1 kereskedő, 4 iparos és 34 szolgál.

59. kép - Némethy Miklós festménye a cinteremkapuról,1921; 60. kép - Bősze János festménye a cinteremfalról,1942; 61. kép - Jaksz István akvarellje a cinteremkapuról,1942

1859-ben újra javítani kellett a lipárti templom boltozatát. A szombathelyi Majer vasgyárostól szerezték be a boltozat megerősítéséhez szükséges vaspántokat, a munkákat Szöllősy Mihály kőműves végezte el. 1860-ban Halper János ismét megjavította a templom orgonáját. Ősszel Brenner János szombathelyi építőmester kijavította a templom tornyát. 1862-ben 342-en éltek Lipárton.

A következő évbe ismét javítani kellett a templom orgonáját. 1867-ben Holcheim Károly szombathelyi ácsmester újra zsindelezte a templomot. Az 1868 sematizmus szerint 301 katolikus élt Lipárton. Az 1869-es népszámlálás szerint Lipárton 52 ház állt, azokban 61 család lakott, összesen 384 személy, 1 magánhivatalnok, 29 mezőgazdasági szolga, 14 napszámos, 1 kereskedő, 3 iparos és 5 ipari munkás. 1872. január 7-én, Szombathelyen megalakult a Vasmegeyei Régészeti Egylet, melynek Ebergényi István, szécsenyi földbirtokos is alapító tagja volt. (Minden bizonnyal akkor is sok mindent fordított ki az eke az itteni földekből illetve a Papkertből.) Az 1844-es sematizmus szerint Lipárton 345 katolikus és 6 izraelita vallású ember élt.

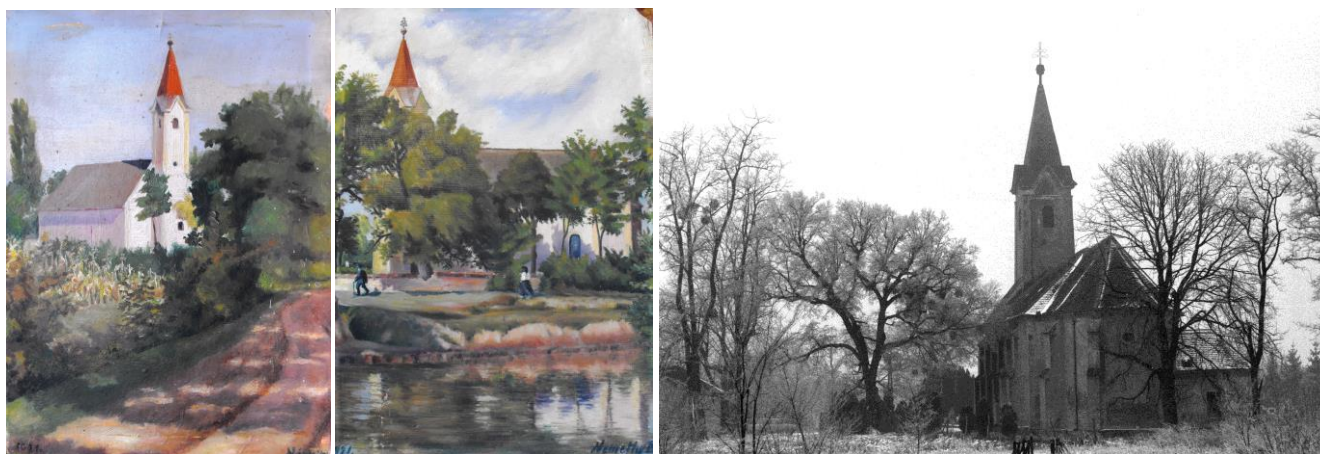
1879-ben Kefs Károly szombathelyi asztalosmester, új padokat készíttette a templomba. Az év során Brenner János szombathelyi építész, javításokat végzett a templomon és „új tornyot” épített, valószínű toronyfelújításról van szó. Ebben az évben Halper János ismét megjavította az orgonát. Október 27-én, Gróf Ferenc szécsenyi plébános, kölcsönt vett fel Puli György, a káptalan éneklő-kanonokjának közreműködésével, a szombathelyi papnevelde pénztárából a templom felújításához. Novemberben Sukker János harangöntő új, 304 kg-os harangot öntött a templom részére. A harangöntés költségét a káptalan helynöke kölcsönözte a templomnak. Év végén, a templom újra szentelését, és a harangszentelést Szabó János szentkirályi esperes végezte.

1888-ban ismét renoválni kellett a lipárti templomot, kőművesek javításokat végeztek a templom külsején. 1889-ben folytatódtek a felújítási munkálatok, a templomot belülről is újrafestették, Heckenast János szombathelyi oltáraranyozó mester, felújította, majd újra festette a főoltárt és a szószéket, a gótikus Mária szobrot is újrafestette. Az évi sematizmus szerint Lipárton 519 katolikus és 3 izraelita vallású ember élt.

1898-ban a káptalan kölcsönt vett fel a templom felújítására az Első Magyar Általános Biztosító Társaság soproni kirendeltségétől. A jelentős méretű templomfelújításkor megjavították a tetőszerkezetet, faszindellyel újra zsindelezték a templomot, bádoggal fedték be a toronykúpot, a kőművesek kívül-belül „kijavították”, kifestették a templomot, valamint két új ajtó és 6 új ablak is készült a templomra. Az oltárok is felújításra kerültek és megnagyobbították az orgonát is. A müncheni Mayer féle műintézetől rendelték meg a lourdesi Mária szobrot. Heckenast János szombathelyi aranyozó 6 új gyertyatartót készített a templomba. A toronyba két harangot vettek, egy 352 kg-ost, és egy 84 kg-ost, és a szentélybe egy új luszterlámpát (ami ma is megvan). A felújítási munkálatokat Gróf Ferenc szécsenyi plébános szervezte és irányította, aki a takarékpénztárból vett kipénzt hozzá.

1904-ben báró Ambrózy Teréz, tanai földbirtokos templomi zászlót vásárolt a szombathelyi Lewisch Róbert műhelyétől a templom számára. 1906-ban javításokat kellett végezni a templom külsején és belső terében, valamint a cinteremfalán. A tél előtt Heckenast János az oltárt és a szószéket is megjavította. Az évi sematizmus szerint Lipárton pedig 490 katolikus és 3 izraelita vallású lakos élt.

1907-ben Heckenast János szombathelyi oltáraranyozó megjavította a lipárti templom örök-mécsesét. Ugyanabban az évben a lipárti templom szentélyébe egy tanítói padot készíttetett Szabó Lőrinc plébános 70 koronáért. Ősszel, püspöki engedéllyel Holcheim Károly szombathelyi ácsmester, kijavította a templom tetőzetét. Ugyanekkor készült el a templom melletti Gyöngyös-híd, amit Szentegyház hídnak hívtak, a lipárti egyházközség is hozzájárult az elkészítéséhez. 1908-ban Metzner József egyházmegyei építész ismét javításokat végzett a templom külsején. Decemberben a szombathelyi karmelita apácák egy oltárterítőt, és több egyházi ruhát készítettek a lipárti templom számára, valamint Bendli Sándor asztalos, egy dupla ablakot készített a templom sekrestyéjére. Az 1909-es sematizmus szerint Lipárton 490 katolikus vallású, 6 evangélikus és 3 izraelita vallású lakos élt.

62. kép - Némethy Miklós festménye a templomról a Völgykert felől,1921; 63. kép - Némethy Miklós festménye a templomról a Gyöngyös patak felől,1921; 64. kép - Pintér Gábor fotója a templomról a Szentegyház hídja felől

1910-ben báró Ambrózy Teréz közreműködésének köszönhetően a karmelita zárda apácái oltárterítőt is miseruhákat készítettek a templom számára. Az év során a templom orgonáját el kellett szállíttatni javításra, majd vasúton szállították vissza. Ebben az évben Lipártnak 588 lakosa volt. 1913-ban Ambrózy Teréz, mint zászlóánya, templomi zászlót készíttetett a Lipárti Önkéntes Tűzoltó Egyesület számára, ami ma is megvan a templomban. Az 1914-es sematizmus szerint Lipárton 577 katolikus, 7 evangélikus, 1

református és 3 izraelita vallású ember élt. 1915-ben Szabó Lőrinc szécsenyi plébános megjavíttatta a lipárti templom orgonáját Peppert Nándor orgonakészítővel. Nyáron öntödébe vitték hadi célokra a templom 350 kg-os nagyharangját.

1921-ben Törnár Ede, szalézi szerzetes lelkigyakorlatot tartott a templomban, amin Ambrózy Teréz is jelen volt. Ekkor határozta el, hogy Szent Márton városába le fogja telepíteni a szaléziákat. Erre az évre ismét nagyon rossz állapotba került a templom tetőzete és mennyezete. Szabó Lőrinc szécsenyi plébános ezt jelezte is Mikes János püspök felé. Októberben 6000 koronát adományozott a káptalan a lipárti templom új harangjaihoz. Az ősz során, Müller Ede szombathelyi építési vállalkozó, püspöki engedéllyel megjavította a templom tetőzetét. 1922 elején Szabó Lőrinc plébános levelet írt Mikes János püspöknek, a templom tetőzetének megjavításáról. Az új nagyharang a soproni Seltenhofer Frigyes fiai harangöntő műhelyében készült, megszenteléséhez a plébános Wallner József kanonoktól kért engedélyt. Az 1923-as sematizmus szerint Lipárton pedig 540 katolikus, 13 evangélikus élt.

1925 őszén Becker Alajos szombathelyi mérnök, helyszíni szemle alapján szakértői véleményt készített a templom állapotáról. „A legnagyobb mérvű repedés a szentély oldalablakán, az egész boltozaton, és a sekrestyeajtón vonul át és behatol az alapfalakba is, sőt a repedés a teljesen külön épített sekrestye falait is átszeli. A szentély és a hajó közötti boltív két oldalán a pillérekig tartó két erős repedés mutatkozik, melyek közül különösen a szószék felőli oldalon lévő jelentékeny. A tetőhéjjazat faszindely, mely több helyen hiányos, úgy, hogy ott az eső a boltozatra beesik, és a belső vakolat lehullik. A szentély félgömbalakú boltozata felett lévő kötőgerendák csapjai a boltozati oldalnyomás miatt való szétválás következtében a hajó feletti kötőgerendák csaplyukaiból annyira kihúzódtak, hogy azok kicsúszással és ennek következtében annak, sőt a szentély feletti boltozatnak beszakadásával is fenyegetnek. Hogy ez a beszakadás mikor fog bekövetkezni, azt emberileg kiszámítani nem lehet. A szentély falazat alapját megásattam azon célból, hogy az alapozási mélységet megismerjem, 120 cm mélyen ellenben az alapfenekét még nem találtam meg. Óvatosság hiányában pedig az eljárás (a szentély fölötti gerendák vonóvasainak visszahúzása kockázatos, mert falszakadást, esetleg boltozatszakadást vonhat maga után)”. Kis József frissen Szécsenybe kinevezett plébános, a műszaki felmérésre hivatkozva, bezárta a templomot. Novemberben Kis József plébános, levélben tájékoztatta Mikes János püspököt a templom állapotáról. „Jövő tavasszal a faszindelyt cserépszindelyre szándékozunk lecserélni. Az esős őszi idő miatt már nagyobb javítási munkát nem kezdetünk.”

65. kép - Az új betonfödémbe írt évszám 1926 a padlástérben; 66. kép - Steffek Albin seccója a Hit, Remény, Szeretet, allegorikus alakok a mennyezetén; 67. kép - Szent István, secco a szentély mennyezetén

1926 márciusában Kis József plébános a templom felújításával kapcsolatban egyházközségi gyűlést hívott össze, ahol megvitatták a beérkezett felújítási pályázatokat. Az egyházközség a Németh testvérek pályázatát támogatta, azonban végül mégsem ez valósult meg. (A megrepedt boltozatot és falakat keresztben és hosszában vaspántokkal akarták összefogatni.) Áprilisban, Kis József plébános, a templom felújítása ügyében ismét levélben fordult Mikes János püspökhöz. Mellékelte a beérkezett felújítási költségvetéseket, és kérte a püspököt, hogy az egyházmegyei építész bevonásával vizsgálják felül a pályázatokat. A Németh testvérek, a Kopfensteiner testvérek, valamint Illés Rudolf és Tangl Ferenc adtak be közös pályázatot a templom mennyezetének felújítására. Augusztusban Kis József plébános egyházközségi gyűlést hívott össze az életveszélyessé vált templom renoválásának ügyében. A legradikálisabb templomfelújítást javasolta. Az egyházközségi képviselők „könnyes szemmel és remegő kézzel irták alá fedezet váltót”, amelyet kamatostul csak 1930-ra fizettek vissza. A Kopfensteiner építész és építómester testvérek elbontották a templom régi, barokk téglaboltozatát, helyére vasbeton boltozatot öntöttek. A falakat kívülről immár a szentélynél is megerősítették támpillérekkel a lebontott mennyezet tégláiból. A Kopfensteiner testvérek költségvetése magában foglalta többek közt a kosárv alakú vasbeton boltozatot a templomhajó felett a toronytól a szentélyig, a szentély és a sekrestye feletti sík-beton födémet, a betonfödémek vakolását, a templomtorony újra vakolását, a templom újra cserepezését, a szentély ellipszis ablakának kialakítását, új sekrestyeablak behelyezését, a templom új bejárati ajtójának készítését. A munkálatokhoz vasúton hozták az építőanyagot, amit a templom mellett, a vasúti árokba raktak le, ahonnan a Szentegyház hídon át a templomhoz szállították ki Szombathelyről. A Kopfensteiner testvérek 40 napszámot foglalkoztattak a faluból, köztük lányokat, fiatalasszonyokat is. „Csodálatosan szép volt az összefogásuk a templomrenoválás munkálataiban is. Mennyi homokot, kavicsot szekerettek a rumi Rábáról! A község bírása irányította a szekereket és úgy szíven viselte az egész építkezést, mintha a templom gondnoka lett volna. Nagy munka, derék munka volt, de megérte, a toldás-foldás nem szűnt volna meg sohasem.” - írta naplójában Kis József plébános.

A templomfelújításra a szombathelyi Németh testvérek és a sárvári Illés Rudolf is készített terveket, amik a régi boltozat megvasalását, a boltozat feletti vaspántokhoz való rögzítést tartalmazták, azonban Mikes János püspök ezeket a terveket elvetette. A fennmaradt tervek közül kivethető, hogy ekkorra a lipárti templom állapota életveszélyessé vált, a Gyöngyös patak felől a sekrestye és a szentély fala megszállt, megrepedezett, néhol ki akart dőlni, a templomhajó mennyezete is megrepedezett, néhol omladozni is kezdett. A felújításkor ablakokat vágtak az eddig zárt északi falba a déli ablakokkal átellenben. A régi tetőfa egy részét visszaépítették, csak a nagyon korhadt gerendákat nem használták fel újra. A végén visszahelyezték a padokat és a közben felújított orgonát. A főoltár, és annak szobrai, valamint a szószék szintén felújításra szorult volna, de ezekre már nem maradt pénz. A falakon a régi festményeket, és a frissen vakolt

boltozatot egyszerűen bemeszelték, kívül sárga színt kapott a templom. Decemberben Kis József plébános levélben jelentette Mikes János püspöknek, hogy a lipárti templom felújítása sikeresen befejeződött.

68. kép – Az Atyaisten, secco a szentély mennyezetén (részlet); 69. kép – Szent Cecília, secco a kórus felett; 70. kép – Patróna Hungariae, secco a szentély mennyezetén

1935 januárjában Steffek Albin szombathelyi festőművész költségvetést készített a felújított templom kifestéséhez. A kedvező árajánlaton felbuzdulva, Kis József plébános levélben fordult a szombathelyi püspökhöz, hogy anyagilag támogassa a templombelső felújítását, a falak újra festését, a főoltár és a szószék restaurálását. Júliusban Mikes János püspök engedélyezte a templom kifestését, és pénzt utalt ki a munkálatokhoz. Steffek Albin módosított eredeti tervein, figyelembe vette Kis József plébános elképzeléseit. Így került a sokszögletű szentély mennyezetére az Atyaisten, tőle kétoldalt Szent István, apostoli kereszttel és Szent László bárdal, köztük Szűz Mária Patróna Hungariae-ként. A szentély oldalfalaira Szent Erzsébet rózsacsoda jelenetét és Szent Imre a Szűzanyának tett szüzességi fogadalmát festette meg egészalakos figurákkal. (Steffek a Rózsacsoda jelenetét 1936-ban megismételte a balogunyomi templomban.) A templomhajó boltozatára a Szent Családot, Krisztus az olajfák hegyén jelenetet, Nagy Konstantin álmát, a Hit - Remény - Szeretet allegorikus női figuráit, valamint a kórus fölé Szent Ceciliát festette meg. A hajó két oldalára a juhásztor Szent Paszkál oltáriszentség-jelenését, valamint Alacoque Szent Margit Jézus Szent Szíve misztikus jelenését festette. A felszentelés után (Mikes János püspök vezette) a pillérekre került még 12 apostoli kereszt.

71. kép – Alacoque Szent Marfit, secco a hajó északi falán; 72. kép – Szent család, secco a hajó mennyezetén (részlet); 73. kép – Szent Imre szüzességi fogadalma, secco a szentély északi falán (részlet)

Kis József első változatban Mária mennybemenetelét, a Szentháromságot, a Szent Családot kis Jézussal és kereszttel Jánossal, valamint ószövetségből Ábrahám áldozatát, Káin és Ábel jelenetét, valamint ahogy Isten kihirdeti a tíz parancsolatot, legvégül pedig az Összülők kiűzetését szeretne volna felfestetni. Steffek Albin bravúros technikai tudással rendelkezett, ez különösen az ornamentális díszítéseken látható, de a figurális képtükröket is magas színvonalon oldotta meg. A festéssel két hónap alatt (július és augusztus) készült el, családjával együtt a Stöger vendéglőben volt elszállásolva, minden nap más család kosztolta őket. A festményekhez az akkori lipárti lányok álltak modell. Ősszel még megörökítette egy olajképen a lipárti szüreti felvonulást is. Fennmaradt a festő költségvetése is a munkálatokról. A templomfestést a templomföldék árendájából fizették ki. A Szent Paszkál jelenet Ambrózy Teréz támogatásából készült el, az Alacoque Szent Margit festményt pedig Bíró István igazgatóéból. (Ambrózy Teréz még a Jézus szíve és a Kis Szent Teréz szobrokat, valamint a sekrestye Jézus szíve festményét vásárolta a templomnak.) A főoltár, és a szószék megjavítását, illetve felújítását Hrdlicska József szombathelyi oltáraranyozó végezte. (A letört részletek kiegészítését, a szegek helyeinek eltüntetését, a repedések, elnyílások eltüntetését, Jézus kezének csuklóban történő összeenyvezését, a tabernákulum feljebb emelését és a kopások kifestését. Hrdlicska később Herendire magyarosította a nevét.) Mindezek után a templom cserépszindelyezésén is javítások voltak. 1937-ben, Grósz József egyházmegyei kormányzó engedélyezte, hogy a templomra bádog esőcsatornát szereltesse fel Kis József plébános. Ekkor megjavították a temető kőkerítését is, valamint a templomtetőt, illetve követ hozattak a lourdesi oltárhoz.

1941-ben népszámlálás volt az országban, Lipárton 534 katolikus élt. Az év során püspöki engedéllyel padlóburkolatot kapott a templom. Az 1943-as sematizmus szerint Lipárton 534 katolikus és 7 evangélikus élt. 1944 tavaszán elvitték a templom 350 kg-os harangját.

1949. január 1-én Lipártot beolvasztották Vasszécsenybe, így 706 év után eltűnt a térképről. 1949-ben meg kellett javítani a templom tetőzetét, 1950 nyarán az orgonáját. 1951-ben és 1952-ben is az újra javításra szorult az orgona. Ebben az évben Lipárton 553 katolikus élt. (Ez az utolsó hivatalos adat a templomot használókról.)

74. kép – Árpádházi Szent Erzsébet, secco a szentély északi falán; 75. kép – Felszentelési kereszt egy falpilléren; 76. kép – Gróf Mikes János pecsétje az oltárkövek tartóján

1959-ben ünnepelte a templom felszentelésének 200. évfordulóját. (Ez a barokk átépítés utáni újra szentelés időpontjára vonatkozott.) 1962-ben a toronykúpot kellett megjavítani a templomon, mert a téli vihar kikezdte a bádogborítását. A munkákat Franciscs József ács és Falkusz Rudolf bádogos végezte. 1965-ben Nagy János és Fekete Mária 14 stációképet ajándékozott a templomnak. Az ajándékozást Kovács Sándor püspök levélben köszönte meg.

1969-ben ismét meg kellett javítani a templom orgonáját. 1970-ben Kis József plébános összeírta az Egyházmegyei Műemléki Bizottság számára a templom értékeit: „1. Bécsi ezüst kehely Lipárt, 1755-ből, védetté nyilvánítva: 67523/65 /Gerezdes talpa vízszintesen tagolt, hátoldalán baluszter, felirata: Exasdo D. Franc Pázmándi C.C.C. Eccl. Lipart aug. 1755. jegye F.S. Bécs 1755/ 2. Aranyozott Monstancia 1757-ből /aranyozott réz, ellipszis alakú talpán kagylódísz, a szentségtartó körül többszörös keret kagylódísszel, állékkövekkel/. A lipárti templom harangja 434 kg. Egy Káldi György által fordított Szent Biblia 1732-ből”.

Az 1972-es sematizmus a következőket írta a templomról: „Plébánosát 1329-ben, Szent János tiszteletére épült templomát pedig 1333-ban említik. 1674-ben a lipárti plébános 5 község templomát gondozta. A mai templom 1754-ben épült, 1898-ban renoválták, majd 1926-ban boltozatát is kicserélték. 1935-ben belső festést kapott. Titulusa: Keresztelő Szent János, Búcsú napja június 24, Szentségimádás október 31.”

1973-ban Citros György kőművesmester megjavította a templom tetőzetét. 1975-ben dr. Tóth Jenő káplán Savio Domonkosról elnevezett harangot vásárolt Gombos Lajos őrbottyáni harangöntőtől a templom számára. 1988-ban Tóth Jenő plébános újra festette a templom toronykúpját, Kovács András szécsenyi asztalos ekkor készítette el a szembenéző oltárt. 1989-ben Tóth Jenő plébános villamosította a templom harangjait.

77. kép – Dr. Tóth Jenő által a templomnak adományozott harang; 78-79. kép – A Múltidéző szerkesztőjének festményei a kóruson

1990-ben betörték a templomba, egy cibóriumot és egy kelyhet vittek el. (Ezek komoly értéket képviseltek.) 1998-ban, Tölgyesi Ernőné tervei alapján megkezdődött a templom felújítása, új betonkoszorút és tetőzetet kapott. Tóth Jenő plébános így emlékezett a munkálatokra: „A hősiés lipártiak lecsúszttatták a 20-25 ezer cserepet, hódfarkú csornai cserepek lehettek a faszindely után, 1925-ből. A szakemberek jobbnak találták, mint az újat, nekiláttak, vaskefével letisztították és lemosták, mind a sok ezret. A tetőt nejlonnal befedtük, pedig nem is kellett volna, mert az egész tető, a mennyezet egy betonteknő. Esetleg megsérültek volna a festmények, amelyek most is olyanok, mint 1935-ben, amikor megfestették őket. Két óriásdaru minden gerendát, ácsok szarufákat, léceket raktak, és a lipártiak dolgoz kezével felment minden cserep.” Az év során Tóth Jenő plébános kijavíttatta a templom színes üveglakait is. 1999-ben

vakolatleveréssel folytatódott a felújítás, majd az egész épület teljesen új vakolatot kapott a Tander Kft. kivitelezésében, Pusker Ferenc irányításával. A külső lábazatnál kavicságyat is kiképeztek. 2000 tavaszán Hesztera Aladár szombathelyi restaurátor újra festette a lipárti templom déli ajtaját. A templomfelújítás több mint, 11 millió forintba került, amely részben a hívek adományaiból, részben a püspök 1,6 millió forintos adományából, részben az önkormányzat közel 4 milliós támogatásából (ez Varga Dezső polgármester érdeme) és a Központi Környezetvédelmi Alap 3,3 milliós támogatásából tevődött össze. Június 25-én tartották a Millenniumi Ünnepséget a faluban, a lipárti búcsú napján dr. Konkoly István püspöki miséjével egybekötve a kívül felújított lipárti templomban.

2002. Június 25-ére virradóra ismét betörték a templomba, brutális módon lefeszgették az oltár négy barokk szobrát, a két 19. századi angyalszobrot, valamint 7 barokk kis angyalfejet a szentlélek-ábrázolás körül. (A betörők Nyugat-Dunántúlon, mindenütt csak barokk szobrokat vittek el a templomokból.) Állítólag a rendőrség forró nyomon volt, így a betörők kénytelenek voltak elégetni, így eltüntetni a szobrokat.

2008-ban a templombelső felújítását Kovács György szécsényi plébános indította el, a munkálatok 2010-ben, Merkli Ferenc új plébános irányításával fejeződtek be. A templombelső hosszú ideig fel volt állványozva, ez alatt is meg voltak tartva a misék. A templombelső restaurálását Rády Ferenc restaurátorművész végezte el. (Őt is a Stöger vendéglő szállásolta el, mint hajdan Steffek Albint.)

80. kép – A templomról készült ismertető

2010-ben hat oldalas ismeretterjesztő kiadványt jelentetett meg a Múltidéző szerkesztője templomról. 2011-ben ugyanő két nagyméretű festményét ajándékozta a templomnak, melyek a templom nyugati falára kerültek a kórusnál. 2012-ben a helyi Varga Bernadett iparművész és Vörös Szilvia restaurálták az Ambrózy Teréz által a Lewisch Róbert hűhelyéből megrendelt templomi zászlót. 2014-ben a Múltidéző szerkesztője ¼-es léptékű új Betlehemet készített a templom részére. A munkákban Gombkötő Ernő és Stöger Zsolt is részt vett. A Múltidéző szerkesztője 2015-ben a templom számára megfestette a czestochowai kegykép másolatát. 2021-ben a főoltárról ellopott szobrok helyébe Maurer Péter felajánlásából a máriacelli kegyszobor másolata került. Az eredeti szobor a templom építésével egyidős, így a czestochowai Madonnával, a Hugo van der Goes berlini Jézus születése festményének másolatával (betlehemi figurák), valamint az Avignoni Pieta parafrázisával a templom visszakapta középkori hangulatát.

81. kép – A barokk szószék, az Ambrózy Teréz által megrendelt hízméssel; 82-83. kép - Az oltár baldachinjában a máriacelli kegyszobor másolatával

Megemlékezésünkben megidéztek középkori eredetű templomunk évszázadait, legfontosabb történéseit, már amiről ismereteink voltak. Ezt végig párhuzamba állítottuk azzal a pár száz fős faluközösséggel, akik mindvégig használták és gondját viselték a templomnak. Születésükkor itt keresztelték meg őket, itt lettek elsőáldozók és bérnalkozók, itt fogadtak örök hűséget életük párjának, végül itt

búcsúztatták őket utolsó földi újkor. Haláluk után megemlékező misékkal itt imádkoztak értük hozzátartozóik és rokonaik. A templom tehát szinte egyet jelent ezzel a kis zárt emberközösséggel, szimbolikusan szinte megszemélyesíti azt. A templom minden korban hitünk képmása is volt, állapota jelezte, mit jelentett egy-egy nemzedéknek, egy-egy generációnak a hit, mennyire volt fontos számukra koronként az Isten, az istenkép. Miként gondolkodtak a Szent Istváni, egyszerre magyar és európai gyökereikről?

Templomunk néha nagyon magára maradt és elárvult, sokszor már romos állapotban is került. Nem is olyan régen, pár évvel ezelőtt, felmerült annak gondolata is, hogy örökre bezárják. Különösen a profetikus lelkületű plébánosok ragaszkodtak hozzá, kiknek Keresztelő Szent János a példaképük volt.

84. kép – A Múltidéző szerkesztője által festett Betlehem karácsonykor; 85. kép – Karácsonyi fényben a szentély és a Betlehem; 86. kép A Múltidéző szerkesztőjének festménymásolata a czestochowai kegyképről

Minden korban, minden időben szükség volt erre a prófétálásra. Keresztelő Szent János személye és vértanúsága mindig összekötötte a múltat és a jövőt. Ő az Ószövetség utolsó prófétája és egyben az Újszövetség invokációja. János és Jézus kapcsolata, küldetése a kereszténység egyik legfontosabb üzenete a világ számára. A kereszttség, mint életiniciálé, a vértanúság és keresztthalál pedig az örök prófétai sors, ami elhozza az átlényegülést, a megváltást.

A jánosi küldetést valójában az apostolok vitték tovább, többük a vértanúságban is követte őt. Keresztelő Szent János ugyanakkor az aszkézisben is példakép, amit a mai ember szinte alig ismer. A papi hivatás ma is erre épül. A testi kísértéssel való szembe-helyezkedés örök mintája Keresztelő Szent János, aki egy kőszikla, egy kőfal, egy olyan kőfal, mint a lipárti templomé, ami immár lassan 700 éve dacol az idővel.

A lipárti templom kövei egy korábbi kor tanúi. Ezek a kövek kötik össze a faluban az ókort a középkorral, a pogányságot a kereszténységgel. Mai ismereteink szerint, még az is elképzelhető, hogy a Papkertben (ahonnét a templom építő kövei származnak) nem is egy egyszerű villa állt régen, a néhány megmaradt hatalmas párkánytöredék és oszlop azt sugallja, hogy kiemelt jelentőségű épületnek kellett lennie. (Felmerült már egy katonai tábor és egy ókori templom lehetősége is.) Az eldobott szegletkő példázata tehát a mi templomunknál is érvényes.

Hét év áll előttünk, hogy méltó módon felkészüljünk a nagy évfordulóra. Nem dőlhetünk hátra, mivel rengeteg a tennivaló. A templomunk most is dolgoznak a cserepesek, pár hét és teljesen megújul a tető és az esőcsatorna, majd a toronykúpon a kereszt. A 2000-es külső felújítás szépsége már a múlté, az északi fal szinte középkori jelleget öltött mára. A szószerék, az oltár is restaurálásra vár. Milyen szép lenne, ha lehámlana a 19. századi külső róluk, és visszakapnák barokk márványmintázatukat. Az oltárról ellopott szobrokat is hitelesen újra kellene faragni, majd festeni. Mindezek mellett a korona e tervek közt Szűz Máriát, illetve szobrát illeti. Annak szakszerű és méltó restaurálása varázslatos szépségbe vonná a 2029-re kívül-belül megújuló templomunkat. Természetes a felújítás ráfér az orgonára is, amit az idők során annyiszor kellett javítani, hangja ma is megnyitja a mennyet, ha használják. A padok fűtésérét is át kell alakítani (pl. napelemmel), egyáltalán az egész elektromos hálózat korszerűsítésére szorul. Az ablakokra hőszigetelt áttetsző külső üvegek kellene, mivel nagyon energiaszegény idők jönnek.

Mint láttuk, a templom életében voltak a mainál sokkal reménytelenebb idők, tehát az előttünk álló tervektől és feladatoktól nekünk sem szabad megriadni. Hosszútávra és előre kell néznünk és terveznünk. Ha kijelöljük a célokat, el is fogjuk érni azokat. Merkli Ferenc plébánosunk szerint a lipárti templom Szombathely környékének egyik legszebb temploma. Ezzel a véleménnyel mi is egyetértünk, és talán ez a megemlékezés meggyőz másokat is erről. Nem a habarcs, hanem a hit tartja össze templomunk köveit, a hit pedig tudjuk, nem mennyiségi kategória. A hit minőségi kategória! Tehát nem azt kell nézni, hogy egy-egy szentmisén hányan vannak jelen a templomban, ugyanis „*ahol ketten hárman összejönnek az én nevemben, ott vagyok közöttük!*”

Írásunk végén már csak egy kérdést kell feltennünk, melyre várjuk a választ. Vajon mi őrizzük a templomot, vagy az őriz minket? A templom Isten háza, tehát a kérdés így hangzik valójában: Isten őriz minket, vagy mi őrizzük őt?